

Tajný život stromů, Peter Wohlleben, 2016

Syndrom vyhoření

Dětem ulice je odpírána útulná domácí atmosféra lesa. Protože jsou upoutány na svá stanoviště, nemají volbu. Existují však druhy stromů, které po komfortu a společenství neprahnu a tak trochu podivinsky vyhledávají samotu. Jsou to takzvané „pionýrské stromy“, průkopníci (to zní hned lépe), kteří chtějí vyrůstat co nejdál od svých matek. Jejich semena proto mohou dolétnout velmi daleko. Jsou velice malá a zabalena do vaty, takže je silný vítr může odnést do mnoha kilometrové vzdálenosti. Jejich cílem je přistát někde mimo les a prozkoumat nový životní prostor. Mohutný sesuv půdy, nedávný výbuch sopky s obrovskými plochami pokrytými popelem, vyhořelé areály – to všechno se akceptuje, podstatná je absence velkých stromů. Důvod mají jediný: „pionýři“ nenávidí stín. Omezoval by je v jejich urputném směřování vzhůru a ten, kdo roste pomalu, už je ztracen. Mezi prvními osídlenci propuká boj o místo na slunci. K jeho odhodlaným aktérům patří různé druhy topolů, jako například osika, dále pak břízy a jívy. Tam, kde si buky za rok přidají pár milimetrů výšky, se průzkumné jednotky leckdy nespokojí ani s celým metrem. Tak mohou být plochy, které kdysi ležely ladem, do deseti let porostlé mladými lesy, které vesele šumí ve větru. Nejpozději teď už většina přeborníků vykvétá, aby svými semeny zabezpečila další teritoriální skok. Jako bonus mohou obsadit i poslední volná místečka ve svém okolí.

Zároveň jsou otevřené plochy zcela nesporně atrakcí pro požírače rostlin. Svou šanci tu nevyužívají jenom stromy, nýbrž i traviny a býlí, které v hustém lese přicházejí dosti zkrátka. Tyto rostliny pak přitahují srny, jeleny, v dřívějších časech i divoké koně, pratury a bizony. Tráva s pravidelným spásáním takříkajíc počítá a je dokonce vděčná, že současně zmizí i stromový dorost, který ji ohrožuje. Mnohé keře, které by trávu rády vyřadily ze soutěže, se na obranu před žravou zvěří vyzbrojily nebezpečnými trny. Například trnka je tak neomalená, že špičaté výrostky už léta uhynulých exemplářů stále ještě svedou propíchnout holínky a dokonce i pneumatiky, o zvířecí kůži a kopytech ani nemluvě.

Stromy-průzkumníci se brání jinak. Dík rychlému růstu kmen v krátké době zesílí a pokryje se masivní, drsnou borkou. U bříz se to pozná tak, že hladká bílá kůra popraská a vytvoří černé ztluštělé rýhy. Na tomto tvrdém materiálu zuby býložravců neuspějí, olejem prosáklá tkáň jim navíc nechutná. Zmíněná zvláštnost je ostatně důvodem, proč březová kůra i v zeleném stavu skvěle hoří a výborně se hodí k rozdělávání táborových ohňů (k tomuto účelu se slupuje jen její svrchní vrstva, aby nedošlo ke zranění stromu). Kůra však nabízí ještě další překvapení. Její bílá barva odráží sluneční světlo a chrání tak kmen před spálením. Navíc zabraňuje zahřívání vlivem teplých paprsků zimního slunce, v jehož důsledku by stromy mohly popraskat. Břízy-pionýrky často stávají na širé pláni, bez sousedů, kteří by na ně vrhali stín, takže jejich vybavení nepostrádá smysl. Betulin, který obsahuje, má krom toho antivirové a antibakteriální účinky, využívané jak medicínou, tak výrobci kosmetiky.⁴⁷ Skutečný obdiv vzbuzuje kvantitativní aspekt. Strom, jehož kůra je z velké části tvořena obran-

pro
tro-
ze
ne-
, že
ješ-
iky,

mu
vní,
bílá
nto
pro-
t je
avu
rých
stva,
eště
řetlo
e za-
ehož
ýrky
a ně
. Be-
anti-
ýrob-
tivní
bran-

nými látkami, má vlastně permanentně vyhlášen nejvyšší stupeň ohrožení. O pečlivě nastavené rovnováze mezi růstovými a léčivými silami nemůže být řeč, protože se na všech frontách jede naplno. Proč to tak vlastně nedělá každý strom? Nebylo by namísto být neustále připraven na útok, a sice tak, že možní agresoři vypustí duši hned po prvním soustu? Pro sociálně žijící druhy to nepřipadá v úvahu. Každé individuum má totiž svoje společenství, které se o něj v okamžiku ohrožení postará, to znamená, že zavčas vyšle varování a v nemoci a nouzi zajistí potratu. To ušetří energii, jež se dá investovat do dřeva, listů a eventuálních plodů.

Bříze oproti tomu vyhovuje, že je odkázána zcela sama na sebe. I ona vytváří dřevo a samozřejmě se chce a může rozmnožovat. Odkud ale bere energii? Je snad při fotosyntéze efektivnější než jiné druhy? Nikoliv. Tajemství spočívá ve schopnosti se beze zbytku vydát ze všech sil. Břízy se štvou stále vpřed, žijí přitom nad svoje možnosti a nakonec samy sebe zcela vyčerpají. Avšak ještě než se podíváme na důsledky, mi dovolte, abych vám představil dalšího neklidného ducha: osiku, jejíž příslovečné chvění – „Třese se jako osika“ – mají na svědomí listy, reagující na každý, i ten nejmenší závan větru. Se strachem to, navzdory lidové moudrosti, nemá nic společného. Listy, zavěšené na speciálních stoncích, se třepotají ve větru tak, že světlou střídavě nastavují svou vrchní a spodní stranu. Fotosyntéza tak probíhá na obou plochách, zatímco u jiných druhů je dolní strana vyhrazena dýchání. Osiky tak získávají více energie, takže rostou dokonce rychleji než břízy. Co se nenechavců týče, vyvinula osika zcela jinou strategii a sází na vytrvalost a masu. I když ji srny a skot rok co rok ožírají, její kořenový systém se pomalu šíří dál. Vyrážejí z něj stovky